СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 17. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер 22. січня. 1925.

VOL. XXXIII. No. 17. Jersey City, N. J., Thursday, January 22, 1925. THREE CENTS

Сенат проти арендовання федеральних нафтових теренів.

ВАШИНГТОН, 20. січня. Сенат приняв нині звіт більшости свого комітету, котрий розслiджував аренду федеральних нафтових теренів. Сей звіт осуджує арендоване федеральних ґрунтів. Звіт більшости виробив сенатор Волш. Сей рапорт виразно осуджує бувшого міністра Фола та нафтярів Догені й Синклера.

Звіт менчости тим самим відкинено. Сей звіт написав був сенатор Спенсер, котрий обороняє й Фола й нафтярів.

КУЛИДЖ БОРОНИТЬ ГЮЗА.

ВАШИНГТОН, 20. січня. — Президент Кулидж видав ґазетам заяву, що він стоїть в справі паризької угоди на тому самому становищи, що Гюз.

На його погляд паризька угода не втягає Америку в европейську колотнечу.

Боротьба за резолюцію сенатора Джансона перейшла тепер до комітету заграничних справ, куди відослано резолюцію.

ХОЧЕ НАРОДНОГО ГОЛОСОВАННЯ НАД КОНСТИТУЦІЄЮ.

ВАШИНГТОН, 20. січня. — Конґресмен Ґарет, демократичний провідник у палаті послів, домагався від палати голосовання над його внеском, після котрого всякі поправки до американської конституції мають на будуче приходити під голосоване всего населення.

ІНАВҐУРАЦІЯ ЖІНКИ-ГУБЕРНАТОРКИ.

ОСТИН, Тексас, 20. січня. — Серед небувалих урочистостий відбулася в сали палати послів стейтової леґіслятури інавґурація (встановлене на уряд) пані Міріям Ферґасон на ґубернаторку стейту Тексасу.

Інавґурація пані Ферґасон була великою демонстрацією проти Ку-Клакс-Клена, котрий всіх сил докладав, щоби не допустити до її вибору.

СЕНАТОРОВИ ЗАКИДУВАВ БУТЛЕҐЕРСТВО.

ДЖЕРЗИ СІТІ, [illegible]рзі, 20. січня. — Підчас процесу проти полісменів, обжалованих за заговір для пачковання горівки з корабля на сушу, один свідок зізнав, що сенатор Едвардс мав брати участь в бутлеґерстві.

Сенатор Едвардс заявив вашингтонським ґазетярам, як його питалися за се свідоцтво, що се чиста видумка його політичних ворогів.

МАЙНЕРИ ПРОТИ СТРАЙКУ.

СКРЕНТОН, Па., 20. січня. — Заряд майнерської юнії оголосив, що з 90 відділів сеї юнії, які голосували над страйком майнерів твердого вугля сього округа, 88 льокалів рішило проти страйку.

Сей вислід голосовання вважають великим кроком уперед до полагодження страйку майнерів Пенсилвенійської Вуглевої Компанії.

НАЙШЛИ НЕДОБІР В УРЯДІ.

НЮ ЙОРК, 20. січня. — Урядові контрольори найшли в стейтовім бюрі для автомобілевих лайсенсів в Ню Йорку поважні недобори.

Кажуть, що недобори можуть досягнути навіть висоти 35,000 долярів.

БУДУТЬ ЗАКОНОМ НАГАНЯТИ ЛЮДИЙ ДО ЦЕРКОВ.

ОЛБАНІ, 20. січня. — Прихильники так званих синіх недільних законів предложили стейтовій леґіслятурі начерк недільного закона, після котрого в неділю малиби бути заборонені всякі публичні сходини, розривки, театри концерти, — словом, усе, кромі церковних відправ.

Навіть продажа ґазоліни, мороженого, цукорків малаби бути в неділю заборонена.

ЗАХОДИ ПРОТИ ЗАКОНА ЗАБОРОНЯЮЧОГО НІЧНУ ПРАЦЮ ЖІНОК.

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 20. січня. — Сім великих фабричних підприємств внесло до суду позов проти стейтового закона, забороняючого нічну працю жінок у фабриках. Суд уже видав тимчасове оречене проти закона, признаючи його незгідним з конституцією.

КАТАСТРОФА НА НАДЗЕМНІЙ ЗЕЛІЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК, 20. січня. — Підчас страшної заметілі, що навістила се місто нині рано, наїхав поїзд надземної зелізниці на другий поїзд, стоячий перед ним перед стацією на 116-ій вулиці. Наслідком катастрофи 25 осіб віднесло ушкодження легкі, а 3 тяжчі. Один віз вискочив зі шин та повис на зелізничій балюстраді. Через 2 години заходила небезпека, що балюстрада урветься і віз злетить на дорогу, до якої було там 5 поверхів. Причиною катастрофи було ховзкі шини й осліплюючий сніг, який не дозваляв моторменови бачити дороги.

МОНАРХІСТИЧНІ КЛОПОТИ МАДЯРЩИНИ.

Англійські часописи повідомляють, що начальник мадярської держави Горт підготовляє акцію, яка малаби позбавити архикнязя Оттона Габсбурського права династичної сукцесії. Часописи зазначують, що Мадярщина є найбільш монархістичною державою а необсадження престола дає привід до далеко йдучих непорозумінь.

НА ПОЛЬСЬКИХ „КРЕСАХ"

Недавно відбувся в Ковлі на Волині зїзд делеґатів польського „Товариства опіки над кресами" в числі ріжних безглуздних установ цього „опікунського" зїзду звертає на себе увагу таке безпримірне домагання, як знесення посольської недоторканности українських та білоруських соймових послів". Зїзд вислав на імя премієра польського кабінету міністрів Ґрабського телеграму, якої зміст подаємо за органом соціялістичної польської лівиці „Ютро"

„Зїзд польських орґанізацій на Волині репрезентований понад 300 делеґатами, стверджує роспачливий стан публичного безпеченьства на Волині. Диверзійні банди зміцнили свою діяльність. До них долучують деякі місцеві елементи, розухвалені безкарністю доконаних нападів. Напади сягають щораз далі в глибину країни населення особливо польське, переляканe. Всякі інвестиції здержані. Військові осадники і частина місцевого польського населення полишає оселі, що спричиняє паніку. Домагаємося безпроволочно впровадження виїмкового стану".

САМОСУД.

В ескадроні прибічної сторожі польського президента вийшли на днях на яву численні крадіжі військових річей. Підозріння в крадежі впало на улана Стемпевського, над яким ціла ескадра перевела страшний самосуд. Непритомного від побоїв Стемпевського завезено до шпиталю, він небаром потім умер від затроєння крови. На сповіди визнав нещасний улан улан, що він не винний.

ВТЕКЛА З РОМКОМ.

У Варшаві найновійшою сензацією є втеча 17-літної донки великого варшавського фінансіста Рузі зі сином другого варшавського фінасіста Романом. Рузя була настільки чемна, що написала до свого батька лист в якому написала: „Утікаю з Ромком, бо його люблю і повідомляю, що я забрала з каси 100.000 зол пол. Результатом листа було те, що оба банкірі побилися.

ТУҐУТ ПРО ПОЛОЖЕННЯ НА „КРЕСАХ".

Міністер Туґут у інтервю з дним з жидівських журналістів м. и. зазначив, що передусім мається полагодитио автономні справи і земельне питання при помочі оснування аґрарного банку, який купувавби землю для парцеляції. Кресова рада не буде ніяким урядом, а інституцією інформаційно дискусійного характеру. До ради ввійдуть окраїнні посли і місцеві суспільні діячі. Спеціяльний урядовець для окраїнних справ відграватиме теж ролю інформатора. На запит чи мін. Т. інтервював у справі видачі трох українських послів згідно з заявою зложеною в адм. комісії про свободу слова Т. відповів, щ нічо не робив в цій справі. Що послів видано того самого дня, коли виголошено комісійну промову, то воно вже так зложилось. Дальше справа залежить лише від суду. Та це не значить, начеб послів мали арештувати. То може статись лише на основі постанови судових властий. Про введення виїмкового стану на окраїнах не може бути покищо й мови. тимбільше, що проти цього заявилися всі поважніщі польські кресові орґанізації. Лише з Волині наспіло кілька телеграм віджіночих орґанізацій з домаганням введення виїмкового стану.

ДОРАЗОВИЙ СУД В СЛОНІМІ

Дня 19. м. м. закінчилася перед доразовим судом в Слонімі росправа проти 20 людей, обвинувачених в нападі на поїзд під лісною. Пятьох обвинувачених засуджено на смерть, чотирох на безриченцеву, тяжку тюрму, справу трох віддано звичайному судови, а решту звільнено від вини і кари. В день присуду розведено в Слонімі живу комуністичну аґітації. Роскинуто сотки проклямацій, які закликали відбити обвинувачених. З тої нагоди арештовано ряд осіб.

ПІСЛЯ ВИДАЧІ

Протест українських послів

Соціялістично народницький Селянський Союз, до якого належали три видані укр. посли: Васильчук С. Козицький і М. Чучмай за підписом своеї управи оголосили заву, в якій протестує проти відношення сойму до справи видачі управи українських політичних партій відбулися спеціяльні засідання на яких прийнято резолюції з протестом проти поведінки польського сойму. Українська Українська Парляментарна Репрезентація оголосить в тих днях з того самого приводу відозви до українського народу. Українська Парляментарна Репрезентація ма енамір звернутися теж з відозвою до до европейських парляментів інших аналоґічних установ, щоби відповідно висвітлити поведінку польського сойму.

БЕЗПАРТІЙНІ СЕЛЯНЕ ПРИ ВЛАДІ.

Ми вже писали про те, що компартія рішила притягати непартійних селян да радвлади Одеський ґуберніяльний комітет компартії взявся перший перевести цю постанову в життя. Зробив він так: херсонській округзі наказав він призначити одного селянина членом окружної колеґії народнього комісаріяту юстиції та одного непартійного селянина на члена ґуберніяльної колеґії робітничо селянської інспекції. Одеській окрузі доручено зробити непартійного селянина членом ґуберн. колеґії соціяльного забезпечення; Першомайській окрузі — одного селянина на члена колеґії комісаріяту освіти; Миколаївській окрузі одного безпартійного селянина на члена ґуберніяльної колеґії фінасового відділу; Баятській окрузі назначено призначити одну безпартійну селянську середнячку членом ґуберн.-колеґії народного комісаріяту освіти. Всім округам наказано рівночасно поробити такіж призначення позапартійних селян до окружних установ у аналоґічному порядку. Коли не буде вільних місць, то для селян треба зробити такі місця шляхомусунення з посад деяких відповідальних робітників цих установ.

ПЕРШИЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЗЇЗД ДРУКАРІВ

В Харкові почався в останніх днях грудня Всеукраїнський зїзд друкарів. Це перший друкарський зїзд на Україні. З реферату уповноваженого центрального комітету спілки друкарів Ґоленіщова довідуємося, що Спілка друкарів нараховувала в 1920 р. 5.800 членів, в 1921 р. 6.700 членів, в 1922 р. 8.000 членів, в 1923 р. 10.270 членів, а 1. жовтня 1924 р. спілка нараховувала вже 11.744 членів. з реферату голови центрального комітету спілки Дербишева довідуємося, що в 1923 р. між членами спілки було тільки, 1 і пів прц. комуністів, а в цьому 1924 є їх вже 16 прц. Спілка друкарів цілого радянського союзу розвивалась так: 1. січня 1922р. було в ній 56.880 членів. Число членів побільшилося на 50,7 прц. Національний склад членів всесоюзної спілки такий Москалів 81,7 прц. Жидів 8,1 прц. Українців 3,6 прц. Вірмен 1 прц. На Україні національний склад спілки представляється так: Москалів 38,1 прц. Жидів 34,7 прц., Українців 25,8 прц., инших 2 прц..

ВИПРОДУЮТЬ

Бувший польський міністер торговлі і промислу перебуває від кількох днів у Льондоні де має навязати переговори з анґлійськими нафтовими фірмами в справі продажі 10.000 морґів нафтових теренів галицького Підкарпаття.

Аліянти покидають свої великі надії на Америку.

ПАРИЖ, 20. січня — Аліянти занепокоїлись протестами американських сенаторів проти участи Злучених Держав у преміненню і виконанню пляну Доса.

Вони кажуть, що Америка радше бере участь остільки, щоб стягнути з Німеччини $600,000,000 відшкодовань і звороту за кошт окупації, але вона не заключила жадної умови щодо примінення і виконання пляну Доса...

Аліянтські дипльомати хотять тепер успокоїти американську публичну опінію.

Вони стверджують, що коли представники Анґлії і Франції на недавній конференції в Парижі так говорили, то се були тільки їх особисті погляди, в яких вони висловили свої рожеві надії, що Америка знова обєдналася з аліянтами, але поправді вона нічим не звязана і має зовсім свобідні руки у справі пляну Доса.

ПЛЯН ДОСА.

ПАРИЖ, 20. січня. — Комісар аліянтських воєнних від- Німеччина заплатила вже аліянтам на основі пляну Доса за перших чотири місяці $75,000,000.

ЛІҐА НАРОДІВ ЖУРИТЬСЯ ПОЛЬЩЕЮ.

ПАРИЖ, 20. січня — В аліянтських кругах заповідають, що Рада Ліґи Народів буде небаром скликана на надзвичайне засідання, щоби вплинути на Польщу і вільне місто Данціґ, аби помирились.

НАЙБІЛЬША СУБМАРИНА.

ЛОНДОН, 20. січня. — До Портсмот приплила з Честем нова найбільша англійська підводна лодка.

Вона довга на 350 футів і має 3,600 тон містоти.

РУМУНІЯ ХОЧЕ РОСІЙСЬКИХ КОРАБЛІВ.

ПАРИЖ, 20. січня. — Румунія зажадала, щоби Франція не видавала російських кораблів, які з часу війни остались у французьких портах, большевикам, але їй, бо вона хоче в той спосіб відібрати своє майно, яке вчасі війни вивезла була в Росію у золоті.

Одначе, як кажуть Французи, ті кораблі вже цілком знищені і надії не представляють жадної вартости ані для большевиків ані для Румунії.

АНҐЛІЙСЬКА ПРЕСА ПРО ТРОЦЬКОГО.

ЛОНДОН, 20. січня. — Тутешня преса пише, що усунення Леона Троцького зі становища большевицького комісаря війни означує, що большевицька влада котиться в долину.

Вона каже, що по смерти Леніна большевицька влада в Росії стратила найбільший ум, якого ніхто вже не вспів заступити. Відтак, каже, прийшов другорядний ум Троцького. Він силкувався заступити до якоїсь міри Леніна, але уми третьорядні Сталіна, Каменева і Зіновева його усунули і осталися самі при власти.

Се, кажуть, газети дальший постепенний упадок, від якого вже нема повороту.

СЛОВАКИ ПРОТИ ЗЛУКИ З ЧЕХАМИ.

ВІДЕНЬ, 20. січня. — Провідник Словаків о. Глінка заявив нині, що Словаччина прилучилась до Чехії тільки на 10 літ.

Він каже, що на тайних словацьких національних зборах дня 30-го жовтня, 1918, порішено, що Словаччина прилучується до Чехії на 10 літ, а відтак Словаччина має се питанне наново вирішувати. З уваги на те, каже він, Словаччина ще має належати до Чехо-Словаччини 3½ року, а відтак мусить про се наново рішити й умовитись.

ЗАМУЧУЮТЬ РЕВОЛЮЦІОНЕРКУ.

БЕРЛІН, 20. січня. — В большевицькій тюрмі в Москві томиться ще і досі відома соціялістка-революціонерка Марія Спірідоновна, котру запротерено в тюрму ще в 1918 році після того, як соціялісти-революціонери убили в Москві німецького амбасадора графа Мірбаха і в Києві головного команданта німецьких військ на Україні фельдмаршала Айхгорна.

Її мучать у тюрмі таксамо як мучили за царської влади, коли вона була убила тамбовського віце-губернатора Богдановича.

Щоб увільнитись від мук, вона зачала голодівку і голодувала 18 днів. Большевики пробували годувати її штучно, але коли се не вдалось, вивезли її хору на засланне в Туркестан, в Азії.

ЦАРИЦИН, — СТАЛІНГРАД.

МОСКВА, 19. січня. — Совєтський Уряд перезвав місто Царицин на Сталінград.

КАТОЛИКИ І КОМУНІСТИ.

ПАРИЖ, 19. січня, — В кількох містах Франції були в неділю бійки між католиками і комуністами.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

22-ого СІЧНЯ.

В сей четвер, 22-ого січня, 1925, минає 6 літ найбільшого дня українського в нових часах.

Було се дня 22-ого січня, 1919, як на Софійській площі в золотоверхому Києві лицарство Великої України і Західної України та непроглядні маси народу присягали, що розєднані неволею під чужими державами українські землі знову навіки обєднуються во єдино.

Серця билися живо у всіх присутних і молодих і старців, а гармати заревіли на відголос, що у присязі правда, бо на Україні вже не чужа влада, але українська.

Так українська нація записала найкрасшу сторону у своїй новітній історії.

Без тої сторінки Українці були-б яко нація немов без новітньої історії, бо коли меньші і малокультурні нації творили свої національні обєднані держави і державки, то як виглядала-б тепер стара велика і культурна українська нація, котра вже тому тисячу літ мала в Києві могучу державу?

Та день 22-ого січня стоїть і світить як велике і дальновидне світло, що розсіває мраку і вказує ясний шлях навіть в сю велику темряву, яку тепер перебуває українська земля і народ її знову хвилево розєднаний у трох неволях — московській, ляцькій і румунській.

Сей шлях веде до Києва, до одної, обєднаної соборної української держави.

Ним ідуть сьогодня щораз більші маси українського народу; ідуть із щораз більшим завзяттем і щораз то яснійшим розуміннем значіння української держави.

І вони дійдуть до мети. Заржавілі кайдани тріснуть і знову браття із Сходу і Заходу зійдуться в Києві на Софійській площі. І знову буде великий і величний день 22-ого січня, та вже його не затьмавить ворожа сила. Він уже завсіди буде погідний і ясний.

ПОЛЬСЬКА ПОЗИЧКА.

З Варшави повідомляють, що чотири нюйорські фінансові компанії обіцяли Польщі позичку в сумі $50,000,000.

Далі повідомляють, що Польща дає яко запоруку приходи з копалень нафти у Східній Галичині, та що тих 50 міліонів долярів вона хоче вжити яко підстави на видачу більшої скількости паперових „злотих".

* * *

Се значить, що польський уряд хоче надрукувати більше паперових „злотих", бо йому не стає для обороту в Польщі. Але тих 35 до 40 міліонів (бо тільки може лишиться по продажі бондів на 50 міліонів долярів) може навіть і не вийде з Ню Йорку та нібито мати-ме служити за підставу для дальшого друковання паперових злотих.

Можна сумніватись, чи се здержить спадок ціни злотих. Польща і надалі ратуватись буде перед спадком сим, що не буде „злотими" торгувати заграницею, але буде всі трансакції переводити у чужих валютах, за які мусить добре платити. (Се „ратує" Польщу остільки, що се „невидимий" спадок польської валюти).

* * *

Але нас не тільки обходять паперові польські „злоті" і їх невидимий чи видимий спадок заграницею, як те, що польський уряд яко „запоруку" „дає" нюйорським фінансовим компаніям... доходи з нафти у Східній Галичині.

Тепер Польщі легко ті доходи „давати", а нюйорським фінансовим компаніям легко „брати", особливо, коли не гадають позички вивозити з Ню Йорку до Варшави, але коли говорити правду, то треба признати, що ся запорука на галицьку нафту не має для нюйорських фінансових компаній ані значіння ані вартости.

Польща [illegible] стільки права ручитись галицькою нафтою як злодій краденим убранням, яке носить на собі. Бо як посягне рука справедливости, то ані убрання не буде ні поруки.

* * *

Длятого нюйорські фінансові компанії повинні у власному інтересі відкинути сю поруку а домагатись іншої. Далеко певнійшою порукою було-б для них, якби ту позичку підписали міста Варшава, Лодзь, Краків, Познань — аніж польський уряд на рахунок краденої річи, яка довго в руках його не може остатись.

ЧИТАЙТЕ УКРАТНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШІ КНИЖКИ

НОВІ СЛОВА.

Для кого слова Панейка будуть новими. — Оцінка большевизму: звести всіх людей до стану травоїдної худоби. — Оцінка українізації: фляшина з отрутою під українським написом. — Дві шкоди, що їх тяжко, але все-таки можна поправити.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Нові слова нового начального редактора „Діла" дра Василя Панейка в ґрунті річи зовсім не такі нові. Національна українська преса, особливо американська ввесь час пише те саме й те саме. Писало це колись і „Діло", поки політиканство його не заїло. Але протягом останнього року безталанні читачі „Діла" таких слів не чули, а чули щось противне. Отже для них слово нового начального редактора дійсно були новими і в зачій мірі несподівани.

Панейко є одним з кращих українських публіцистів нашої доби. — може навіть найкращим. Він уміє гостро аналізувати суспільні явища, має темперамент, пише доброю мовою. Ці свої прикмети він цілком проявив у своїй першей вступній статті, надрукованій дня 2. січня 1925.

З великою відвагою він торкнувся найболючійшого місця західно-української політики — відношення до совітської України. Не звертаючи уваги на те, що писав перед ним Ф.Ф., новий провідник „Діла" зразу напятнував большевизм, як **першу в історії на широку міру закроєну спробу звести всіх людей „до стану травоїдної худоби", до рівеня раба без родини, без совісти, без свободи, без самодостоїнства"**. І далі: **„З цвитучої, багатої молодим життям кипучої країни зробив гурт маніяків ідеалістів і простих циніків-злочинців — позорище предмет насміху йпогорди всіх народів світу"**.

Таких слів читачі „Діла" вже давно не чули, й можна було боятись, що ніколи не почують більше. Але Панейко не обмежився загальним напятнованнем большевиків. Він приложив свій гострий анатомічний ніж ще й до тої ділянки большевицької політики, яка найбільш імпонує деяким нашим землякам: до т. зв. **українізації.** У небогатьох словах він потрафив освітлити цю большевицьку провокацію блискавичним світлом.

„Український громадянин, — пише він, — не може без остраху глядіти на спустошеня, які підкріпленан українізацією большевицька робота спричинює в душі українського селянина, робітника, пів-інтеліґента, навіть інтеліґента.. . **Большевицька школа в українській мові лекше деморалізує синів і дочок українського. громадянина, ніж моглаб це робити школа російська чи китайська.** Це не парадокс, а болюча правда: для здоровля грядучих поколінь українського народу булоби безконечно кориснійше, як би большевицька струя подавалася молоді і масам під видом хочби і русифікації чи польонізації, або — ще краще! — під видом прим. китаїзації. Насильно накидана чужа національна одежина полишає молодь імасу правда, в невіжестві, у відсталости, але її не розкладає, не нівечить її будуччини, не руйнує можливости морального [illegible] поступу. Натомість **большевицька „національна" школа і пропаганда в народній мові доводить до самого серця українського народу отрую смертельної недуги моральної та суспільного божевілля.** Що **з того, що напись на фляшці з отруєю українська, коли отруя. остається отруєю,** а зрозуміла напись тільки швидше підлурює несвідомого, тільки зручнійше і підступнійше підсовує устам його — отруйну чашу!"

Можливо, що читач [illegible]

Панейковою статею в цілости. А й наведених тут уривків вистарчить, щоб читач зрозумів нашу радість за українську справу, радість за галицьке суспільство, радість за найстарший в краю національний орґан. Тільки такою мовою повинен говорити одинокий краєвий дневник, тільки такі думки він повинен своїм читачам прищеплювати, тільки в такім дусі він повинен їх виховувати!

Щастя, що срамотня година нарешті скінчилась, і знова чорне стало чорним, а біле біиим.

• • •

До цеї радости, однак, примішується значна кроплина гіркої отрути.

Як і чим поправити шкоду, що повстала наслідком дотеперішнього безголовя в редакції „Діла"?!

А шкода була подвійна. Перша полягає в тім, що люде дійсно збились з пантелику, читаючи теревені Ф.Ф. про „велике Завтра, яке будується там, на широких просторах України". Ф.Ф. політикував і хитрував. Він може й сам не вірив у те, що писав, але блудословив уперто й систематично, думаючи тим нагнати „Страхи на Ляхи". Чи Ляхи справді настрашились, читаючи оте блудословіє — цього не знаємо. Думаємо зрештою, що не дуже. Але зате спантеличилось богато наших людий, які ще не зовсім утратили довіря до друкованого слова. Кождий мусів собі подумати:

— Коли старе, почтенне „Діло" перейшло до большевицької орієнтації, то прецінь мусить же в тім большевизмі щось бути?..

І справді у Львові можна було останніми часами здибати старенських отців-каноніків, які присягались, що вони большевики... А поза Львовом справа стояла ще гірше. Глупота причеплива мовляли Німці.

Чим і як поправити ту шкоду?

Друга шкода ще глибша і поважнійша. Коли тойсамий орґан — до тогож орґан найстарший і найбільш заслужений протягом одного року кличе до угоди з Поляками, протягом другого — до угоди з світами, а на початку третього року раптом признається, що то все були дурниці, — то це **руйнує в корінь саме довіря до друкованого слова,** вже й без того не дуже в нас велике.

Справді, що має краєвий читач думати спостерігаючи, оті всі безнастанні зміни фронту, всі оті блошані скоки? То йому казали, що большевики — цяця, тепер йому кажуть, що большевики — кака... Инший плюне і пошле всі під три чорти!

Всі ви, мовляв брешете без сорому й совісти!...

Чим і як направити цю шкоду?

Лишається тільки один спосіб: хоч тепер вже не міняти фронту а триматись далі все одної лінії. Чи є ґарантія, що так буде? Воно начеб то на те не показує, бо сам новий редактор у першім слові до читачів зважується прохати у них морального кредиту не на тижні, а на місяці бодай".. Краще вже булоб зразу сказати „на роки", бо тепер лишається враження, що довше „місяців" п. Панейко не сподівається на своїм місці вдержатись. Хто знає нинішні галицькі обставини того така обережність і не здивує.

Але будемо сподіватись, що новий начальний редактор „Діла" тримати ме в своїх руках керму західно-української на-[illegible]

не тижні і місяці а справді роки Хай остання зміна фронту, що отсе відбулась у „Ділі", буде справді останньою. Пора нарешті подбати, щоб довірря нашого загалу до свого друкованого слова знова зміцнилось й скріпилось.

А тимчасом радіймо з того, що на протибольшевицькім українськім фронті одним визначним борцем стало більше. Нашого полку прибуло!

Прага, 5. січня

Радянин.

На землі мир, в чоловіціх благоволіннє.

(Від власного кореспондента „Свободи".)

Гірка іронія...

Мало не два тисячоліття минуло відповіді, як небесні вістники принесли бетлеемським пастирям сю небесну деклярацію на знак нової ери в життю людства, що мала наступити з з народженнем Сонця Правди. Не мала, очевидно, була ще в ті часи туга за миром і згодою та приязно поміж людьми, коли світлі небожителі, возвіщаючи про величну подію в історії шукання людиною Бога, вважали за конечне — потішити її саме миром на землі і благоволіннєм в чоловіцих. А що відмінилося від тоді в сферах людських взаємовідносин? Абсолютно нічого...

Протягом сих двох тисячоліть найліпші уми людства намагалися розтлумачити й перевести тую небесну деклярацію в життє, вбачаючи лише в ній джерело щастя людського, але всі їх добрі заміри й зусилля розбивалися в скалки об твердокамяну хижацьку вдачу „вінця сотворіння" — людини, і ми ще й досі, співаючи ту янгольську пісню, зі смутком констатуємо, що й нині, як і до Христового Різдва, людина людині, а нація нації — вовк; що досі ще, як і підчас тієї великої події, Ирод-царь панує на світі й продовжує свою згубну роботу.

Коли хто найбільше зазнав на собі тої Иродової роботи, то се наша нещасна, але прекрасна, як сама Свята Діва, Україна. А проте-ж нема на світі другої країни, де-б усесвітнє свято Христового Різдва користувалося такою ніжною, відданою любовію і пошаною, було так опоетизовано (інтермедії, вірші, колядки, пісні), як на Україні? Чи не виявляється в сім факті довічне поривання нашого прекрасного народу до Правди предвічної, до того миру й благовоління, яке через янголів у різдвяну ніч возвіщали людям небеса? І хіба не великий український Пророк, сей правдивий річник свого народу, не виспівав всесвітньої події Різдва в натхненій, недорівняній ще нігде поемі і не ставив „во главу ума" людського співжиття тую предвічну Правду, той мир на землі й теє в чоловіцих благоволінне?...

Дарма, все дарма! Святого младенця Правди й досі ще шукає неситий Ирод на Україні, щоб убити його, тому гіркою іронією, непотрібним як на сей час анахронізмом звучить в даний момент святая пісінь небожителів, а серце й душа українські всіми фібрами своїми линуть назустріч иншій пісні, пісні українського Пророка —

„Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кровю
Волю окропіте!..."

Тільки се, тільки повний вибух гніву й сили українського народу, приведе до миру на Україні і благовоління в українських чоловіцих. Тільки остаточна перемога над Иродом, що шукає душі українського народу для згуби, дасть мир, спокій, згоду, приязнь — сі конечні передумови для культурного творчого будівництва на нашій, ще досі не своїй землі.

І пригадується мені один, надзвичайно характеристичний епізод із життя української еміґрації у Відні. Се було, либонь, років зо два тому. Український клюб чи касино на Штроціґасе. Вечір. Член українського жіночого союзу і секції його — жіночої Ліґи Миру і Свободи, др. Суровцова, що тепер приліпилася своїми симпатіями до найбільших ворохобників на світі, до комуністів, читає, після якогось міжнародного зїзду сієї Ліґи, реферат про те, як то гарно народам на світі жити в злобі й не воювати один супроти другого. Настроєній уважно українській авдиторії від солодких мирних бетлеемських річей українського доктора в спідниці стає трохи солодкаво-нудно, потім терпко... Нервове йорданнє на стільцях, заглушені, спочатку здержливі уваги, далі одверте обуреннє... І коли реферат про мир на землі і в чоловіцих благоволінне було скінчено і, по невеличкій павзі, розпочалися дискусії, температура зібрання досягла точки кипіння. Палкий молодий музика наш і компониста, б. січовик і офіцер галицької української армії, Н. Ніжанковський з усією силою свого патріотичного гніву накинувся на миролюбиву прелеґентку, доводячи їй, що вона помилилася адресою, що свій реферат вона повинна була звернути до Антанти, а не до Українців, що стогнуть під брутальним лядським чоботом у Галичині і московським на Великій Україні. Чому не пішла вона проповідувати мир і благовоління до Парижу, Лондону, Варшави, Москву, а завзялася вилити кухву оливи на змучені в боротьбі, повні святої зненависти й пориву до визволення з-під московської й лядської кормиги, души української еміґрації? Звертатися до Українців зі словесами миру й благовоління — чи се не однаково, як би звернулися були во время оно з такими пропозиціями до тих чотирнадцяти тисяч младенців, котрих вигубив Ирод?...

Такий приблизно був зміст дискусійної промови п. Н. Ніжанківського, в якого ще ятрилася незагоєна рана, нанесена Ляхами розстрілом його старенького батька, відомого композитора священика Ніжанківського. Другий промовець, др. О. Турянський, ствердивши всю недоречність реферату п. Суровцової, підкреслену п. Ніжанківським, заявив гостро, що читати Українцям такі реферати — є або несвідомою глупотою, або нахабною безличністю. Чи-ж скаже хто, що опоненти п. Суровцової були неправі в своїм обуренню?...

І хіба ми, святкуючи великий день народження Богочоловіка ii згадуючи величний янгольський заповіт миру на землі та благовоління в чоловіціх, не полишаємо собі грізного для наших Иродів застереження: прилучаючись усим серцем до слів янгольської бетлеемської пісні, ми не забудемо во віки, що край наш, нащ народ в неволі, а визволити його може тільки гострий меч, тому й перековувати його на рало ми не маємо жадного права доти, доки, по слову Пророка нашого, ні Жида, ні Ляха, ні Москаля не буде Иродом на Україні.

А що се буде — ми в тім певні, бо в противнім разі „сонце стане і осквернену землю спалить!"

С. Черкасенко.

ПОДЯКА.

Отсею дорогою складаю щиру подяку Товариству Запорожська Січ, від. 363 У. Н. Союза в Оліен, Н. Й., за щедрий дар в сумі 50 дол., котрі товариство виплатило мені яко запомогу по смерти моеї жінки, хотяй вона не була членом Тов., а і я стоя в товаристві лиш щойно рік. З сеї нагоди кличу всіх тих, котрі ще не вписались до Тов. і У. Н. Союза, щоби вступили в члени, а не пожалують, бо товариство своїм членам щиро помагає в нещастю. Товариству желаю сотку членів, а У. Н. Союзови 25 тисяч до конвенції.

Олекса Голод,
член 363 від. У. Н. Союза.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. Дж. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, подає до відома всім своїом членам, що з причини, що на місячнім мітинґу було дуже мале число членів, то не можна було полагодити дуже важних справ, через те уряд братства вкликає спеціяльний мітинґ дня 24. січня 1925, о 7-мій годині точно, в гали Укр. Нар. Дому (на горі міста). Проте проситься всіх членів на сей мітинґ прибути, а такоже будеся збирати місячні вкладки, тож проситься принести зі собою гроші, щоби кождий міг свою залеглість вирівнати. Члени, котрі злегковажать сей спеціяльний мітинґ, підлягають карі $2.00. — Василь Ґіль, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Зоря, від. 69, подає своїм членам до відома, що квартальні збори відбудуться в суботу, 24. січня 1925 в гали У. Н. Дому під ч. 217-219 Е. 6-та ул. в Ню Йорку. Проситься всіх членів прибути на ті збори, бо суть важні справи до полагодження, а також буде вибір делеґата на конвенцію У. Н. Союза. — Н. Ковбасник, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

—o—

Савтпорт, Кон., Відважна женщина. Йосиф Шенгера, вертаючи темної ночи до хати, хотів перелізти через дротяний пліт, що граничить від зелізниці. Якимсь робом лишився висячим на плоті за ноги головою в долину, та що мусів взивати о поміч, бо инакше бувби замерз на плоті. Почувши се пані Анна Дудко, хотяй се було пізно в ночи і з далека від людей, і помимо всего страху, морозу і снігу, вибігла майже босо, і в нічній сорочці, не знаючи хто е, бере підносить, хотяй сей чоловік досить тяжкий, бо перейшло 180 фунтів ваги, і в сей спосіб вирато-вує йому життє, бо инакше певно бувби замерз. п. Анна Дудко є членкиня Тов. ім. Т. Шевченка, від., 84. У.Н. Союза

Честь і слава Їй. Г.

Филаделфія, Па. Страшного морду доконав Стефан Сумен прийшовши до своеї жінки в день її іменин з просьбою, щоб вона пішла до него на зад, а з котрою вже чотири роки не жив.

Емілія Сумен з дому Войтович заявила, щоби її більше не напаствував, бо вона вже мае чоловіка, котрий мабуть знаходився також на забаві.. В тім Сумен виняв револьвер і стрілив до свої жінки два рази і положив трупом на місци. Марія Войтович, мати Емілії, видячи все, що сталося кинулась на свого зятя грозячи кулаками і криком, в тім зять стрілив два рази до тещі, котру смертельно ранену забрано до шпиталю. Решті гостям, котрі були присутні загрозив револьвером, хто посмівби заступити йому дорогу. і спокійно вийшов з дому. Досі убійника еще не зловлено. М.

Тутейша мешканка Марія Назарик, котрій було тяжко заробляти на прожиток і утриманне двоїх дітей зажила отруї. Нещасну забрано до шпиталю, де є надія на її виздоровленне.

Чоловік Марії Назарик погиб трагічно тому два роки разом з Мочернюком їдучи автом і вдаривши в стовп на Джірард Евню. М.

—o—

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(Жертви зложені до Обеднання на оборону рідного краю в грудни 1924).

—o—

слав Петро Ірапяк ....14..00
(Зложили по $1: Вефрим Данилів і М. Муравська; по 50 ц.: П. Драпяк, М. Курдина, М. Пірчак, М. Корінь, С. Вакалюук, Й. Олендир, Й. Савіцький; по 25 ц.: Ал. Сташко, П. Медвідь, П. Кармазин, П. Шаркевич, П. Грогоза, Й. Дерих, П. Півварчук, З. Грацик, Ю. Вехневич, В. Савецький, М. Дерих, Й. Калина, Д. Каганюк, Гелин Даінилів, Ю. Тимків, Вол. Мовчук, А. Савецький, П. Савецька, М. Хорнат, М. Григуз, Д. Гринчук, Й. Саган, А. Ковальський, М. Драпяк, А. Говорун, М. Муравська, М. Ногас, Лев Апонович, В. Мовчук, Вол. Савецький 10 ц., а остало з давного 90 центів).

54) **Шамокін, Па.** Анна омяк на Р. Ш. 1.00

55) **Йонкерс, Н. Й.** переслав о. Володимир Споліtакевич 68.00
(Зложили на „Просвіту": Марія Лабяк $5, а по $2: о. Вол. Сполітакевич, Сильвестер Петришин, Мих. Фатюк, Вас. Мандзій, Теодор Майчик, Андр. Теличка, Петро Качмар, Дмитро Дулиба, Гр. Скорбач, Гаврило Скверед, Микола Гавриляк, Вас. Палиця, Ст. Серединський, Ів. Мадараш, Укр. Ситезенський Клюб, Укр. Товариський Клюб, разом $37.
Тов. Подільська Січ, від. 8. У. Н. С. нар. под. $31 зложили по $3: на 1925 рік: Михайло Федьків, Мих. Фатюк, Вас. Мандзій, Мик. Гавриляк, иМк. Турчин, Ів. Лагойда, Ст. Салій 1.75, по 1 дол.: Мик. Смаркутський, Антін Хицяк, Гр. Скорбач, Семен Пилипишин, Ів. Сокирка, по 75 ц.: Ів. Матіяшовський, Тома Кушевський, по 50 ц.: Антін Квецент, Бартко Газдунь, Семен Попович, Ст. Сеньків, по 25 ц.: Тимко Кренца, Вол. Гарасимів, Мик. Мазур, Мих. Ващин, Мих. Голуб, Онуфрій Бабій, Микола Чолій, Петро Пилипко, Ів. Доскоч, Андрій Ковальчук, Павло Дюк.)

56) **Джерзи Сиmi, Н. Дж.** Кирило Піддубчишин на Просвіту 2.00

57) **Спрунг Велей, Н. Й.** Укр. Тов. Просвіта, нар. под. переслав Іван Брега 5.25
(Зложили: П. Бандура 75 ц.; по 50 ц.: К. Ільків, Н. Загадайко, К. Роговський, Г. Севенький; по 25 ц.: І. Брега, А. Кашинський, М. Терпеливець, Д. Гринишин, І. Кріль, П. Мирдак, С. Магомета, К. Борбалюк, Ю. Роговський, С. Москаль).

58) **Джерзи Сиmi, Н. Дж.** Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 270 У. Н. С нар. под. $17.50, а на „Просвіту" $5, переслав Василь Гіль 22.50
(Зложили: Підгорецький Ів. 75 ц. по 50 ц.: А. Рубінович, С. Гук, С. Мисак, А. Сайчук, Г. Дячик, М. Салюк, О. Колісник, І. Васько, Л. Панас, І. Станіславишин (Поляк), В. Гоїк, Й. Кіраш, С. Гріца, П. Павлик, А. Мазур, В. Маланяк, П. Магура; по 25 ц.: О. Яцків, Вас. Гіль, І. Бобовник, Ю. Гук, Г. Гуменюк, С. Ленчук, С. Сайчук, С. Кіцей, Л. Кулич, М. Баран, М. Турчинський, М. Косоноцький, Я. осміловський, І. Жарський, М. Пігура, А. Лютий, Д. Дорош, Єд. Баран, М. Заяць, Г. Темлій, Салек Й., А. Бусько, Із. Василюк, Т. Струж, Ева Панас, Ст. Конт, С. Гриник, І. Миць, Доця Захарейчук, А. Ярош, А. Корнило, О. Кухар).

59) **Клівленд, О.** Бр. св. Вас. Великого на „Просвіту", переслав Іван Сподар 10.00

60) **Дітройт, Міш.** Бр. св. Йосафта, від. 96 Провидіня на Р.Ш...13.85
(Збірка на річнім мітингу на зазив Якова Поливки і Мих. Федитника. Зложили: Микита Бортник $2; по $1: Мик. Кіптик, Мих. Федитник, Яків Поливка, Мик. Савчин, Ст.Періжок, а П. Натинка 1.50; по 75 ц.: Дм. Тетеречко, по 50 ц.: Іван Матлюк, Ат. Турецький, П. Боднар, Й. Іванишин, М. Лисак, Т. Польовий, а Анна Баранецька 35 ц.; по 25 ц.: М. Кахній, М. Заставний, Дм. Собашко, Анд. Білик і Т. Турський).

61) **Ансонія, Конн.** о. Ал. Ротко нар. под. 3.00

62) **Дітройт, Міш.** нар. под. по $3: Мих. Присташ і Мих. Заяць 6.00

63) **Ню Йорк, Н. Й.** Бр. св. Андрія Перв. від. 66 У. Н. С. нар. под. 16.50
(Переслав Михайло Мандзюк, а зложили: М. Гарко $3, Мик. Виткович $2, по 1.50: В. Бугера, О. Буряк, Мик. Данилик; по 1.25: К. Верескля, Я. Цомпель; по $1: І. Гнатюк, І. Цюцюна, Д. Павлик 75 ц.; по 25 ц.: Сильв. Свентковський, Стирка Мих., Биндас Терентій, Биндас Данило, Бугера Іван, Лазорчик Ів., Гандзюк Михайло).

64) **Дітройт (Гемтремк), Міш.** на сироти переслав о. Д. Добротвір 6.00
(Збірка на забаві в домі Андрія Машталера, зібр. Лев Білик, зложили: по $1: Андр. Машталер, Магдалина Войтович, Марія Косцюк, Григ. Солодкий, Лев Білик; по 50 ц.: Мих. Обач і Д. Синюк).

65) **Джерзи Сиmi, Н. Дж.** збірки переслав Семен Ядловський 51.50
($16.50 нар. под. від тов. Свобода, від. 25 У. Н. С., зложили за другий пів рік: по $2.50: В. Лотоцький, О. Ревюк, І. Каштанюк, по $1.50: І. Ардан, о. В. Гривнак, А. Грановський, О. Логин, а окремо Петро Машйовський $3. $5 на „Просвіту" у Львові Семен Угорчак, на якого поклик зложено ще $30 на Р. Ш., а то: по $5: Семен Угорчак, Микола Угорчак, Стефан Гарасимів, Михайло Кольбі Іван Могильовський, а Дмитро Мотюк $3, Іван Павлишин $2).

66) **Найставн, Па.** Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. С. переслав Стефан Слободзян на „Просвіту" у Львові 2.00

67) **Бавнд Брук, Н. Дж.** збірка підчас Служби Божої на інвалідів і Р. Ш. 11.00
(Зложили по $2: Василь Дроботій, Филимон Сагатий, Мик. Підгайний, Мирон Федорчак; по $1: Дмитро Кручовий і Ол. Петляр).

69) **Філяделфія, Па.** Бр. св. Василія, від. 33 У. Н. С. нар. под. переслав І. Сорока 5.00

70) **Вендергріфт, Па.** нар. под. переслав Теодор Чарній 9.00
(По $3 зложили: Мик. Чайковський, Олекса Кречковський, Теодор Чорній).

71) **Йонкерс, Н. Й.** Іван Дучинський через о. Сполітакевича ...10.00
(На „Просвіту" членську вкладку для себе і краянів в краю: Ілї Дубина та Луки Турчина в Паньківцях і Івана Надзи і Громадського Уряду в Пониквиці Мал.)

72) **Йонкерс, Н. Й.** Бр. св. Володимира, від. 4 Провидіня, нар. податок 2.50
(Переслав А. Серафим, а зложили: Теодор Челяк $1.50 а по 50 ц.: Зофія Ковальчик і Ст. Скробало).

73) **Філяделфія, Па.** Перший Округ Січової Організ., з концерту на інвалідів в краю, передав Н. Сеник 100.00

Разом зібрано на допомогу рідному краєви в місяцю грудни $1584.67.

ПРОРОКОВЕ ОКО

— або —

ІВАСЬ БИСТРИЙ І ЙОГО ПРИГОДИ

за **В. Лозинським** переповів **М. Ценівський.**

(Продовження) (26)

Оглядали ми поля, на котрих ішли ці страшні бої. Жах і жаль проймав, як гляділося на ці сліди густі по них, що майже ступав ти по людських кістках, що їх гайворонння й вовки пообідали. Всюди шанці й окопи, так як війско покопало їх, щоби боронитися перед Турками, поорані кулями, а тепер бурянами зарослі; кінські кости, татарські стріли, поломані списи, все це розсипане було між густими бурянами і лозиною. Куди глянеш, зараз бачиш, що тут смерть собі танцювала.

Недалеко за Хотінем переправилися ми через ріку Прут і їхали вже дальше волоською країною. За містом Сучавою, під Уреком, знову пан Гарбараш показував глибокі яруги й ліси, де Волохи вирізали польську шляхту. Пан Гарбараш сказав, що дальше їхатимемо через Цецору.

Перед Ясами, столицею волоського князя або господаря, казав пан Гарбараш стануги возам. Ми позсідали з возів, оглядали цецорські поля, де кілька літ тому йшов страшний бій з Турками.

Не буду описувати докладно нашої мандрівки, бо богато писати би про це і не скоро скінчив би я. Скажу лише, що нема такої книжки, з котрої чоловік міг би стільки навчитися, скільки я навчився з цієї подорожі. Бо книжка або людське оповідання, все лише тінь і слаба відбитка якоїсь речі, а подорож то сама річ і вчишся з неї розуму за один день більше як дома за цілий рік. Бо тут тобі розуму треба на кождому кроці, а як його не маєш із роду або не набереш його з приміру і пригоди других і власної, тоді дома сиди за печею. В подорожі вчишся всім, чим тебе Бог наділив, щоби пізнавати людей і світ: і головою і язиком і оком і ухом. І не треба на тебе нагая ні батога, щоби ти був пильний і уважливий і памятав про себе. Бо коли ти заспаний і неоглядний, то не мине тебе шкільне каяття: заплатиш власною шкодою, втраченим часом, здоровлям, грішми а часом то і життем.

Їхали ми волоськими землями, через ріку Серет до Фокшан, дальше на Текучу до Ринмика. Тут пан Захнович і пан Боднарчук розлучилися з нами й узяли в бік иншим шляхом до Браіли, а відтам мали їхати долиною до турецької країни Добруджі. З жалем пращали ми пана Захновича і однарчука. Дуже мені було його жаль, бо був вельми веселий і людський для мене. А оповідати вмів такі чудні і цікаві історії, що було й їсти й спати не хотілося би, тільки слухати й слухати!

БМав також пан Боднарчук зі собою довжезну трембіту або флет; грав на ній. Лише, що як коли що оповідав, то все щось нового і незвичайно веселого, а коли грав то все й усе одно і тесаме. Бо вмів лише одно, і більше ніщо. Отже сідав по турецьки, підібгавши ноги, добував цієї страшної трембіти, надував лиця, що було аж посиніє, ід грав усе на нуту одної і тоїсамої пісні:

Тяжкая річ любити
І до тебе ходити.
Скажу правду ненароком
Година ся станет роком,
Терпяще воздиханя
Же свого коханя
Не виджу...

Власне як бим звязаний
Од дівчини вкоханий,
Бо она мя зневолила,
Що она мні так мовила:
Я тебе кохаю,
Я тобі сприяю
Вірнейко.

Ой, коли би я тое знал,
Коханя бим занехал.
Але не помярковался,
Що в дівчині закохался.
Трудно перестати,
Ні істи, ні спати,
Не можу.

Ах, волілбим вмерати,
Ніжли такой страдати.
Которая жичливая,
Нехай будет здоровая.
Боже звеличай,
Мене з нею вінчай
Вічнейко.

Але Боднарчук знав співати лише перші стрічки. Крім них ніщо не співав. Усе повторяв їх і нуту одну й цю саму грав на своїй трембіті.

Коли ми так розлучилися з обома, їхали ми на Божів, Ґергиці, до великого мультанського міста Букарешту. Відтам вирушили ми і небаром віхали в турецький край, Болгарією званий. Мешкають у ньому християне грецької віри. Грізний Турчин держить їх під своїм ярмом і начеб у кайданах неволі.

Тут мені так здавалося, начеб я до дому вернувся і між своїми найшовся. Бо з цього часу я їхав наче німий і глухий, не розумів волоскої мови. Тепер же від біди міг розмовитися, бо ці Болгари, то нарід славянський, до нашого подібний, мова їх похожа на вкраїнску. Бо і тісамі слова мають, або переіначені, а всетаки до наших подібні зовсім. Що спитаєшся, як яке село називаеться, то відповідять тобі — зовсім, начеб то було в українській країні, що: Шумівці, Могила, Сливниця, Липник, Гнійниця, Букова.

Приїхали ми вкінці над Дунай, величезну ріку, широко розливу, що другого берега й не видно. По ній плавають уже великі судна. Край цей наче рай на землі: всюди горіхові каштанові і морвові дерева, овочів і винограду богато-богато, столисті рожі на полях, як у нас буряни, самі родяться, а на ріці зелені острови, зарослі чудовими цвітами і плющем, між ними мельони наче золоті бані влискуються до сонця, а всюди богато птаства ріжного, лебеді бистрі по воді ганяють, а в глибинах риби подостатком, щойно рибалка сягне то й на локоть довгу на беріг витягне. А як глядиш на цей врожай і достаток божих дарів, то хоч спочатку зрадієш, зараз потім заболить тебе серце, що все це недобрий поганець Турчин забрав, а християнський нарід не може споживати це в спокою і в нужді жиє тут.

На берегах Дунаю є два міста і два турецькі замки: один замок глядить на другий, а оба сильно укріплені. Це місто, що лежить на лівому березі, називається Джурджево, а що по правому Рущук. Пан Гарбараш заповів був уже в дорозі, що в цьому Рущуку задержимося кілька днів, бо то знатне торговельне місто. Пани купці, котрі їхали з нами, мали там робити штихи на ріжні товари. Що сторгують у тутешніх Турків і Греків, то має бути в поготівлі, так що з поворотом заберуть уже приготований товар.

Малося тут закуповувати килими і коври болгарські. У цій країні всюди жінки по домах чудно взористі й гарні знають виробляти з овечої вовни. Також і глину турецьку мали ми закупити. Така глина йде не лише до нашого краю, але і в німецькі землі. В Рущуку є гончарі, що виліплюють чудові збани, миски, гарно мальовані і поливані, а також золотом і сріблом гарно і мистецьки писані. Є тут також багаті золоті мережки, якими вельможі прикрашують свої кімнати. Виробляють їх сермаджі або мережкарі, вправніщі до цього від наших львівських, а вкінці і цей славний на весь світ пахучий олійок є в Рущуку на складі. Витискають його Болгари з рожаного цвіття, наче наш олій із лену. У цій країні є цілі околиці, що жиють із цих рожаних піль, як ми зі збіжевих ланів.

Та колиб нас навіть торговельні справи не були задержали, то і так не могли би ми дальше зараз їхати, бо кілька коней нам захрамало, а що більше, найліпший наш погонич, що віз нашого пана караван-башу і мав нагляд над иншими фірманами, занедужав тяжко горячкою. Задержалися ми в одній великій готинниці, або в гані, бо так у Туреччині називають гостинниці. Власник гостинниці вже давно знав пана Гарбараша, бо і передше заїздив до нього.

Ходили ми собі до міста і разом і окремо. Ніхто нам не боронив і ніщо нам Турки не казали. Часом лише якийсь страшний бородяч, у такому величезному турбані (завою), наче мандель збіжа, спід лоба поглянув і щось гнівно пробормотів. Та пан Гарбараш казав не зважати нам на це, бо — мовляв — у кожньому Турчині сидить чорт, це певне. Але той чорт з часта дрімає і доки його не збудиш, ніщо тобі не зробить, а турецький нарід з природи отяжілий і завдяки цій своїй отяжілости часто нешкідний. Бо колиб тебе Турок міг убити, не встаючи з постелі, напевно вбив би, але по старому не хочеться йому встати.

Отже за дозволом пана караван-баші ходив я собі по місті наче по Львові. Подивляв усе. Раз зайшов я аж під сам замок. Стояли тут на широкому валі величезні гармати, мабуть щойно відкись привезені, бо від декотрих щойно відпрягали буйволів. Трохи подальше поклалися на землю пушкарі або топчі, бо так їх по турецьки зовуть. Декотрі дрімали, инші гляділи в небо. Такий відпочинок називається у них кеф.

Коли так приглядаюся, бачу нараз, що коло одної гармати стоїть чоловік якийсь, дуже нещасливий, товстим ланцюхом до неї за одну ногу прикований. Козарлюга невисокий, але зате барчистий, та дуже виснажений, з великою, чорною, але вже шпаковатою бородою, лице худощаве, очі запалі; визирав із них голод і смуток. Був майже нагий, мав на собі одіння зі зграбного полотна, майже в лахміттю, діра на дірі, всюди тіло визирало.

Із спочуттям у серці поглянув я на нього. Він оглянувся довкола, головно в цей бік, де топчі розложилися в траві, починає хреститися тричі. Видно хотів нещасний дати мені знак, що він християнин. Я підступив близше. Він сів на землю, бо досі стояв, ніби відвернувся від мене в противний бік і говорить спровола, притишеним голосом, але виразно, по вкраїнськи:

— Християнська душе, чоловіче милосердний, чи ти мене чуєш і розумієш?

— Чую і розумію — відповідаю тихцем, але так, щоби міг мене чути.

— Слава Богу, що ти не Німець, бо я тебе за такого мав — каже цей вязень на ланцюху, видно так йому здавалося по мойому вбранні. — Не дивися в мій бік, але на місто, на мечет дивися.

(Дальше буде).

ДОПИСІ.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В НЮ ЙОРКУ.

(Допись).

Українське шкільництво в Ню Йорку.

В літі м. р. між укр. парохією в Ню Йорку а „Союзом укр. нар. товариств м. Ню Йорку" наступило порозуміння, на основі котрого утворено нову громадську інституцію — „Українську Шкільну Раду" — котра й перейняла під свою управу бувші парохіяльні школи в Ню Йорку зреформувала їх та основала деякі нові школи. „Українська Шкільна Рада" зложена по половині з репрезентантів головних громадських організацій (парохії, „Союза укр. нар. товариств" і „укр. Нар. Дому") а пополовині з представників родичів. Енергічним її головою є гром. Мих. Гузар і за короткий час кількох місяців вона доконала чимало доброго. До 8 шкіл під орудою „Укр. Шк. Ради" ходить поверх 400 діточок. На учительські сили покликано людий з висшим образованнем і відповідними громадськими та особистими кваліфікаціями. Ось так учать тепер пп. Дмитро Андрейко як провідник учителів, а дальше Ісак Базяк, Григ. Павловський, Григ. Прохорович і Андрій Микитяк все люде з кваліфікованими студіями в Европі. Є думка до року-двох бодай одну з сих шкіл поставити на уровень американської „паблик - скул". Буджет місячний сих шкіл виносить около 650 долярів. Колиж оплати родичів за дітий не дають сеї квоти (деякі бідні діти і сироти звільнені від оплати!), то недобір (около $250 місячно) треба покрити з инших жерел. І ось грошеві потреби укр. шкіл в Ню Йорку дали почин до другої народної інституції.

Українського нар. театру в Ню Йорку.

Проби сотворити укр. народний театр в Ню Йорку бували вже попереду, але не увінчались успіхом з ріжних причин головно задля недостачі інтелігентних, театральних сил та провідників. Зріст інтелігентської імміграції, іменно з Придніпрянщини, за останні два літа поміг розвязати і сю справу. „Укр. Нар. Дім", що має салю і театральні реквізити, дав ініціятиву до утворення менше-більше постійної театральної трупи, котру зразу провадив п. Ісаак Базяк, а тепер вже веде п. Володимир Кедровський — оба б. визначні діячі укр. революції і державних змагань. Музичний провід сеї трупи веде наш звісний музик-диригент, п. Гайворонський, б. організатор і капельник військових музик Укр. Січових Стрільців. Найшлись також по части фахові сили, а по части досвідні аматори, з яких можна зложити вже ансабль. Між фаховцями треба згадати обоїх Шустакевичів, п-ю Милінову, п-ю Ординську, між аматорами, що виробляються на фаховців, пп. Троїцьку, Ковбеля, Якубенка та других. З досвідних аматорів належить спімнути п-а Лазуту — не кажучи вже про многих инших. Є між ними справдішні драматичні таланти, є добрий комік (п. Якубенко), є і добрі голоси, хочби для оперети чи укр. опери (п-ні Шустакевичева, Троїцька, Бажанів, Якубенко). Зрештою ансабль зміняється після потреби. Є і гарний хор з нюйорських аматорів та невелика орхестра на кілька інструментів під орудою п-а Гайворонського.

Доси театр грав звісні народні мельодрами — а тепер переходить на нову програму.

Минулої неділі театр поставив дуже гарно Старицького „Не ходи Грицю на вечерниці", а в найблизшім часі виведе слідуючі штуки:

25. січня с. р. „Майську Ніч" — Гаркуші;

8. лютого с. р. „Вія" (оперета Кропивницького);

15. лютого с. р. „Тараса Бульбу" (істор. драма);

28. лютого с. р. „Невольника";

1. марта с. р. „Гетьмана Дорошенка" (трагедія Старицького).

15. марта с. р. „Про що тирса шелестіла" (трагедія Черкасенка) і т. д.

Є в пляні давати модерні укр. драми Винниченка, Франка, Лесі Українки, Черкасенка (та чужі в перекладі). Сили до сего є. Театр рішучо стоїть на уровени, пересічного старокраєвого укр. заводового театру. Лиш коби публика дописала. На жаль — укр. інтелігенції в Ню Йорку чи околиці на сих виставах не видно. А шкода, бо вистави сего театру, який є першим заслугуючим на сю назву укр. театром в Америці, дають рішучо більше вдоволення, чим всякі безглузні дорогі американські „шови" „інни" чи „водевілі".

Доходом з сего театру латаесь шкільний буджет „Укр. Шкільної Ради". Ось-так получено службу штуці із службою просвіті та тяжкою працею кількох одиниць держаться сі народні інституції. Одна освідомляе дітвору, друга дорослих. Обі роблять народну працю, якої результати останугь на все. Правда — „слави" за се по газетах нема, бо се не „політика", хиба тільки є безперестанний труд, клопоти, а в заплату ще й клевети та інтриги.

Українська консерваторія в Ню Йорку.

Се третя інституція, сотворена в останіх кількох місяцях. Вчать у ній реномовані сили (пп. Гайворонський, Придаткевич, Павловський і Стембер) і мають уже успіхи. На жаль — наш загал мало ще розуміесь на дійсній музичній науці та замість солідних научних сил, що поволи а систематично виробляють талант ученика, воліє чужих, котрі хлопчика, що ще не вміє держати смика в руках, навчать за місяць-два різати гопака. Але є і такі родичі, котрі не радіють, коли їх дитина за кілька лекцій мордуе вже „кавалок", бо значить, що така „наука" лиш попсуе талант дитини раз на все, приучуючи її до легковаження музичної вправи, без якої нема правдивої гри. Консерваторія має (що правда — мало ще учеників (всего до 20), але те що остало, є надійний матеріял. Деякі відойшли, бо мамам не сподобалось, що професори казали їх хлопцям грати „вправи" та держати як слід руку, тощо — між тим як якийсь-там вчитель обіцяв до двох місяців грати з ними коломийку. А як же!

Але перші леди вже проломано і консерваторія піде. Наші люде не звикли доси до артистичної музики, лиш до домашньої, весільної чи танечної. Тому зразу не всі зрозуміли, що правдивий музика мусить починати з вправ руки і вуха, а щойно по літах буде уміти „кавалки". Але тоді він вже заграе як артист.

Звертаємо увагу наших людий з околиці Ню Йорку, з Бруклина, Лонг Айланд, Йонкерсу, Джерзі Сіті, Гобокен, Нюарку, Елизабету, Оренджу, Перт Амбою, Пасайку тощо на „Укр. Консерваторію". Така школа і такі учительські сили, як там є, не скоро трафляеться. Автор сих стрічок розуміє, що каже, коли говорить, що між найдорожшими італіянськими, жидівськими чи иншими учителями музики в Ню Йорку мало є таких знавців свого діла, як професорі „Укр. Консерваторії". Якби така школа була в иншого, культурного народу, вона малаби сотки учеників. Наші інтелігентні люде з околиці Ню Йорку повинні звернути на се увагу.

ЗАЛЮДНЕННЯ СВІТА.

В останніх пятьдесяти літах наступили величезні зміни в чисельности залюднення деяких культурних країв. Перед 50 роками Франція зі своїми 38 міліонами мешканців була найбільше залюдненим краем Західної Европи, по ній щойно йшла Німеччина з 37 міліонами, підчас коли Злучені Держави числили тоді тільки 36 міліонів.

Після найновійших статистик Франція має тепер 39 міліонів населення, або всього один міліон більше як пів віку тому. Німеччина-ж, помимо териоріяльних страт в висліді війни, має 64 міліони. Англія 49 міліонів, а Злучені Держави 110 міліонів.

Залюднення цілого світа обчисляють на 1,800 міліонів, з чого 500 міліонів припадае на Европу, 900 міліонів на Азію, 200 міліонів на Америку, 150 на Африку. Австралія разом з Островами Тихого океану числить всього 7 міліонів мешканців.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.